

POLAK W EUROPIE

W każdym wydaniu „Naszego Głosu w Europie” zamieszczamy informator, którego zadaniem jest przybliżenie zagadnień związanych z Unią Europejską. Cieszymy się, że cykl ten spotkał się z dużym zainteresowaniem, o czym świadczą otrzymywane od Państwa listy, maile i telefony. Realizując Państwa prośby i sugestie, w tym wydaniu informatora przedstawiamy katalog praw przysługujących wszystkim obywatelom Unii Europejskiej, a więc i Polakom. Najwięcej uwagi poświęciliśmy możliwościom dochodzenia swoich praw przed odpowiednimi instytucjami europejskimi.

OBYWATELSTWO UNII EUROPEJSKIEJ

Obywatelstwo Unii Europejskiej posiada każda osoba, która jest obywatelem jednego z państw członkowskich. Obywatelstwo unijne nie zastępuje krajowego, a stanowi jedynie jego uzupełnienie. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 polscy obywatele uzyskali automatycznie status obywatela Unii Europejskiej, który wiąże się z przyznaniem Polakom konkretnych uprawnień.

Najczęściej pojawiającymi się pytaniami u „nowych” obywateli UE są te dotyczące zasad, na jakich można domagać się ochrony ze strony Unii Europejskiej, a także ochrony przed instytucjami UE w przypadku gdy naruszają nasze prawa.

Siedziba Parlamentu Europejskiego w Strasburgu.

Jakie prawa przysługują obywatelom Unii Europejskiej?

Każdy obywatel Unii Europejskiej posiada następujące prawa:

- prawo do swobodnego przemieszczania się na terytorium UE na zasadach określonych w prawie europejskim;
- prawo do swobodnego przebywania na terytorium któregośkolwiek z państw członkowskich oraz do osiedlania się i podejmowania zatrudnienia na terytorium każdego z państw członkowskich na zasadach określonych w prawie europejskim;
- czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach lokalnych i wyborach do Parlamentu Europejskiego w kraju, który jest miejscem zamieszkania;
- prawo do ochrony dyplomatycznej i konsularnej ze strony któregośkolwiek z państw członkowskich UE podczas pobytu na terytorium kraju trzeciego, w którym nie ma przedstawicielstwa dyplomatycznego kraju ojczystego;
- prawo do składania zapytań do instytucji Unii w każdym oficjalnym języku UE, a więc i po polsku;
- prawo do składania petycji do Parlamentu Europejskiego;
- prawo do kierowania na ręce Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich skarg w związku z niewłaściwym funkcjonowaniem instytucji Unii Europejskiej;
- prawo do dostępu do dokumentów instytucji wspólnotowych;
- żądania naprawienia wszelkich szkód wyrządzonych przez instytucje Unii Europejskiej lub ich funkcjonariuszy.

Przyjrzyjmy się niektórym uprawnieniom nieco szerzej:

1. PRAWO DO SWOBODNEGO PORUSZANIA SIĘ NA CAŁYM TERYTORIUM UE przysługuje każdemu obywatelowi UE. Nie ma konieczności ubiegania się o wize lub dopełniania innych specjalnych formalności. Wystarczy ważny paszport lub dowód osobisty. Urzędnicy celni mogą weryfikować dowody tożsamości pod kątem ich autentyczności, ale nie wolno zadawać pytań dotyczących celu i trwania podróży.

2. PRAWO DO POBYTU W INNYM KRAJU UE W TYM PRAWO DO PODJĘCIA PRACY W INNYM KRAJU UE przysługuje każdemu obywatelowi Unii Europejskiej bez względu na wykonywany zawód lub sytuację materialną. Prawo to podlega jednak określonym warunkom i ograniczeniom wynikającym z m.in. z tak zwanych okresów przejściowych (maksymalnie siedmioletnich), które niektóre państwa członkowskie wprowadziły w stosunku do obywateli 10 nowoprzyjętych krajów. W rezultacie w okresie przejściowym pracownicy z niektórych nowoprzyjętych państw członkowskich mogą podlegać ograniczeniom w dostępie do rynku pracy w starych państwach członkowskich (UE-15), z kolei pracownicy z UE-15 mogą napotykać na podobne restrykcje w niektórych nowych państwach członkowskich. Czasem wymagane jest również przedstawienie zaświadczeń dotyczących posiadanych środków pieniężnych lub ubezpieczenia społecznego.

Dodatkowe informacje związane z prawem pobytu zamieszczone są na stronie internetowej Unii Europejskiej pod adresem:

<http://europa.eu.int/youreurope/nav/pl/citizens/guides/yourrights/index.html>

3. CZYNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE W WYBORACH LOKALNYCH ORAZ W WYBORACH DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO W KRAJU ZAMIESZKANIA przysługuje każdemu obywatelowi UE na takich samych zasadach, jak w przypadku obywateli tego państwa, w którym się znajduje. Mieszkanie w innym państwie UE niż rodzimy oznacza znajdowanie się pod bezpośrednim wpływem decyzji podejmowanych przez władze lokalne – dotyczących zarówno drogi za domem, jak i budowy nowej szkoły, do której będą mogły uczęszczać nasze dzieci. Ponieważ tego typu sprawy mają duży wpływ na jakość życia w danym miejscu, ważne jest, aby istniała możliwość wyrażania swoich opinii w tym zakresie przez wszystkie osoby, których konkretna sytuacja może dotyczyć. Udział w referendum w nowym kraju zamieszkania może być jednak uzależniony od spełnienia pewnych kryteriów, jak np. mieszkanie na terytorium danego kraju przez określony czas.

Czynne prawo wyborcze oznacza prawo do głosowania w wyborach, natomiast bierne prawo wyborcze oznacza uprawnienie do bycia wybranym.

4. PRAWO DO OCHRONY DYPLMATYCZNEJ I KONSULARNEJ ZE STRONY KTÓREGOKOLWIEK Z KRAJÓW UE PODCZAS POBYTU NA TERYTORIUM PAŃSTWA TRZECIEGO. Prawo to przysługuje każdemu obywatelowi Unii Europejskiej, który znajduje się na terytorium kraju nie należącego do Wspólnoty gdzie nie ma przedstawicielstwa dyplmatycznego kraju, którego dana osoba jest obywatelem (np. ambasady, konsulatu). Wówczas może skorzystać z ochrony dyplmatycznej i konsularnej któregośkolwiek z pozostałych państw członkowskich na takich samych warunkach jak obywatele tego państwa.

Dodatkowe informacje związane z ochroną konsularną zamieszczone są na stronie internetowej Unii Europejskiej pod adresem:

<http://europa.eu.int/youreurope/nav/pl/citizens/factsheets/pl/rightsoutsideeu/consularprotection/pl.html>

5. PRAWO DO SKŁADANIA PETYCJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO posiadają wszyscy obywatele Unii Europejskiej, a także wszystkie osoby fizyczne i prawne mające miejsce zamieszkania lub siedzibę na terenie któregośkolwiek z państw członkowskich. Skargi mogą być składane indywidualnie, wspólnie z innymi obywatelami lub osobami i muszą dotyczyć spraw objętych zakresem działalności Unii Europejskiej. Jeśli przedmiot petycji leży w kompetencjach Unii Europejskiej, zostanie ona zakwalifikowana do rozpatrzenia przez Komisję Petycji Parlamentu Europejskiego.

Więcej informacji na ten temat w dalszej części niniejszego informatora – składanie skarg do Komisji Petycji Parlamentu Europejskiego.

6. PRAWO DO SKŁADANIA SKARG DO EUROPEJSKIEGO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH (OMBUDSMANA) przysługuje każdemu obywatelowi Unii Europejskiej oraz każdej osobie fizycznej i prawnej mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę na terenie któregośkolwiek z państw członkowskich. Sprawy kierowane do Ombudsmána muszą dotyczyć niewłaściwego administrowania przez którąkolwiek z instytucji Unii Europejskiej.

Więcej informacji na ten temat w dalszej części niniejszego informatora – składanie skarg do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.

7. PRAWO DOSTĘPU DO DOKUMENTÓW INSTYTUCJI WSPÓLNOTOWYCH wynika z zapisów Traktatu Amsterdamskiego, jednak aż do 2001 roku trwały ożywione dyskusje na temat zasadności tego prawa. Niektóre strony sporu (instytucje unijne oraz państwa członkowskie) były przeciwne udostępnianiu dokumentów argumentując, że może to mieć „negatywne skutki na praktyczną działalność danej instytucji”. Ostatecznie jednak, od maja 2001 roku rozporządzenie w sprawie „publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji” jest obowiązującym prawem. Obecnie o dostęp do dokumentów można występować za pośrednictwem Internetu lub listownie (odpowiedź musi zostać udzielona w ciągu 15 dni roboczych). Jeśli dokumenty nie zostaną udostępnione, muszą zostać podane przyczyny odmowy (np. ujawnienie danej informacji mogłoby zaszkodzić dobru publicznemu w obszarach bezpieczeństwa publicznego, obrony i spraw wojskowych, stosunków międzynarodowych, polityki monetarnej lub gospodarczej EU lub państwa człon-

kowskiego). Dostęp do dokumentów może być również utrudniony jeśli ich ujawnienie mogłoby zaszkodzić interesom handlowym osoby prywatnej lub przedsiębiorstwa bądź przynieść szkodę w postępowaniu sądowym, śledczym lub rewizyjnym. Ale i w tych przypadkach można uzyskać informacje, jeżeli przemawia za tym ważny interes publiczny.

Szeroki zasób informacji na temat działalności instytucji unijnych można znaleźć na stronie internetowej Ośrodka Informacji i Dokumentacji Europejskiej:

<http://libr.sejm.gov.pl/oide/index.php>

8. PRAWO DO NAPRAWIENIA WSZELKICH SZKÓD WYRZĄDZONYCH PRZEZ INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ LUB ICH FUNKCJONARIUSZY.

Każdy obywatel Unii Europejskiej ma prawo do składania skarg dotyczących nieprawidłowej działalności organów unijnych lub ich funkcjonariuszy, a także – w przypadku, gdy organy krajowe, regionalne lub lokalne nieprawidłowo zinterpretowały prawa wynikające z prawodawstwa wspólnotowego. Należy w tym miejscu podkreślić, że od 1 maja 2004 roku na polskich sądach i organach administracyjnych (np. urzędach skarbowych, urzędach gmin) **spoczywa obowiązek stosowania prawa wspólnotowego. Prawo Unii Europejskiej ma pierwszeństwo przed prawem krajowym.**

Siedziba Parlamentu Europejskiego w Strasburgu.

W JAKI SPOSÓB DOCHODZIĆ SWOICH PRAW W UNII EUROPEJSKIEJ?

Każdy ma prawo dochodzić swoich praw, jednak nie zawsze obywatele wiedzą, w jaki sposób można je egzekwować. Od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej obywatele polscy nabyli możliwość składania skarg również do instytucji unijnych, takich jak: Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Europejski Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Poniżej zamieszczamy podstawowe informacje na temat instytucji rozpatrujących sprawy dotyczące naruszenia praw i wolności obywatelskich.

Jeżeli nie wiemy do której instytucji zwrócić się w naszej sprawie dobrym rozwiązaniem jest skorzystanie z pomocy Biura Porad dla Obywatela Unii Europejskiej.

BIURO PORAD DLA OBYWATELA

Biuro Porad dla Obywatela – to ogólnoeuropejski serwis udzielający obywatelom informacji dotyczących konkretnych sytuacji, w jakich się znaleźli, oraz porad w zakresie praw obowiązujących w Unii Europejskiej. Zapytania można kierować we wszystkich urzędowych językach Unii Europejskiej. Eksperti prawni Biura udzielają praktycznych informacji i porad o prawach obywateli UE i kierują interesantów do najbardziej odpowiedniego organu na szczeblu europejskim lub krajowym, który może im pomóc w rozwiązaniu problemu. Odpowiedzi zwykle są udzielane w terminie siedmiu dni od momentu złożenia zapytania. Usługa ta jest bezpłatna.

Z Biurem Porad dla Obywatela można się skontaktować:

- telefonicznie: dzwoniąc pod bezpłatny numer telefonu Europe Direct: **00800 67 89 10 11***
- wysyłając wiadomość e-mail za pośrednictwem strony internetowej:

http://europa.eu.int/citizens/signpost/front_end/index_en.htm

* połączenie bezpłatne z telefonów stacjonarnych, jednak niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie umożliwiają łączenia z numerami zaczynającymi się od 00800 lub naliczają opłaty za takie rozmowy.

EUROPEJSKI RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH (OMBUDSMAN)

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi do dochodzenia w sprawie skarg dotyczących **niewłaściwego administrowania**, innymi słowy – błędów i nadużyć w instytucjach i organach Unii Europejskiej.

Za niewłaściwe administrowanie uważa się nieudolne lub niewystarczające administrowanie, wskutek którego instytucja zaniedbała lub zaniechała wykonywania działań wynikających z przepisów prawa, zaniedbała stosowania tzw. zasad dobrej administracji lub naruszyła prawa człowieka. Przykładami niewłaściwego administrowania są: **nieprawidłowości administracyjne, niesprawiedliwość, dyskryminacja, nadużycie uprawnień, brak odpowiedzi, odmowa udzielenia odpowiedzi, nieuzasadniona zwłoka.**

Należy pamiętać, że Ombudsman **nie zajmuje się sprawami dotyczącymi niewłaściwego administrowania przez organy szczebla krajowego, regionalnego lub lokalnego**, a jedynie tymi, które dotyczą instytucji lub organów Unii Europejskiej.

Skargi wnoszone do Ombudsmana muszą dotyczyć działalności:

- Komisji Europejskiej
- Rady Unii Europejskiej
- Parlamentu Europejskiego
- Europejskiego Trybunału Obrachunkowego
- Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (za wyjątkiem jego roli sędziowskiej)
- Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
- Komitetu Regionów Unii Europejskiej
- Europejskiego Banku Inwestycyjnego
- Europolu

Powyższa lista nie jest kompletna. Lista instytucji Unii Europejskiej i innych organów dostępna jest na stronie:

http://europa.eu.int/institutions/index_pl.htm

Kto może złożyć skargę do Ombudsmana?

Każdy obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a także każda osoba zamieszkała w jednym z państw członkowskich, może złożyć skargę do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Prawo to przysługuje również przedsiębiorstwom, stowarzyszeniom i innym jednostkom mającym oficjalną siedzibę na terenie Unii Europejskiej.

W jaki sposób złożyć skargę?

Do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich można napisać w każdym oficjalnym języku Unii Europejskiej. Skargę można złożyć wysyłając pismo lub też korzystając ze specjalnego formularza. Należy w nim podać swoje dokładne dane, wskazać której instytucji dotyczy skarga oraz czym jest uzasadniona.

Elektroniczna wersja formularza dostępna jest na stronie internetowej Ombudsmana:

www.euro-ombudsman.eu.int/form/pl/default.htm

Skargę można również przesłać pocztą na adres:

The European Ombudsman
1, avenue du President Robert Schuman
BP 403
F-67001 Strasbourg Cedex, France

Z Ombudsmanem można się skontaktować również:

- telefonicznie: +33 (0) 3 88 17 23 13,
  - wysyłając fax: +33 (0) 3 88 17 90 62,
- lub za pomocą poczty elektronicznej wysyłając e-mail na adres:

euro-ombudsman@europarl.eu.int

Rzecznik nie zajmuje się sprawami obecnie rozpatrywanymi lub już rozpatrzonymi przez sąd. Ombudsman nie jest organem odwoławczym od decyzji wydanych przez sądy krajowe lub przez krajowych rzeczników praw obywatelskich. Nie może badać skarg wniesionych przeciwko firmom lub osobom fizycznym.

Szczegółowe informacje na temat Ombudsmana zawarte są również na stronie internetowej:

<http://www.euro-ombudsman.eu.int>

(także w języku polskim)

Parlament Europejski w Brukseli, sala plenarna.

PARLAMENT EUROPEJSKI

Każdy obywatel (indywidualnie lub wspólnie z innymi osobami) może skierować petycję do Parlamentu Europejskiego w sprawach dotyczących działalności Unii Europejskiej.

Przedmiotem petycji mogą być wszystkie sprawy, którymi zajmuje się UE, czyli dla przykładu: prawa człowieka, swobodny przepływ osób, towarów, usług, zwalczanie wszelkich form dyskryminacji, ochrona środowiska, harmonizacja przepisów, itp.

Petycja może mieć charakter skargi lub apelu do Parlamentu Europejskiego o zajęcie stanowiska w sprawie związanej z interesem publicznym. Petycja może być napisana w języku polskim (albo w każdym innym urzędowym języku Unii Europejskiej).

Każda z petycji musi zawierać imię i nazwisko (lub nazwę instytucji), dokładny adres zamieszkania każdego sygnatariusza petycji (lub siedzibę instytucji), narodowość, tytuł skargi oraz tekst petycji.

Petycje można złożyć używając odpowiedniego formularza on-line, który jest dostępny na stronie Parlamentu Europejskiego:

www.europarl.eu.int/parliament/public/petition/submit.do?language=PL

Natychmiast po wysłaniu petycji pocztą elektroniczną autor otrzymuje elektroniczne potwierdzenie jej wpłynięcia. Dalszą korespondencję z autorem petycji Parlament prowadzi listownie.

Jeżeli petycja zawiera załączniki, należy je przesłać na następujący adres:

**European Parliament
Members' Activities Division
L-2929 LUXEMBOURG**

Po zarejestrowaniu petycje przekazywane są Komisji Petycji, która najpierw ocenia, czy przedmiot petycji leży w kompetencjach Unii Europejskiej. Petycje dotyczące spraw nie leżących w kompetencjach Unii Europejskiej nie są rozpatrywane. Komisja powiadamia autora petycji o podjętej decyzji.

Zależnie od przedmiotu petycji Komisja Petycji może doradzić skierowanie jej do organu europejskiego nie będącego w strukturach Wspólnoty (np. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka) lub urzędu krajowego (np. krajowego rzecznika praw obywatelskich lub jednej z komisji zajmujących się petycjami w parlamentach państw członkowskich).

**Parlament Europejski nie ma władzy sądow-
niczej i nie może wydawać orzeczeń ani pod-
ważać wyroków wydanych przez sądy państw
członkowskich.**

**Szczegółowe informacje dotyczące procedury skła-
dania oraz rozpatrywania petycji do Parlamentu
Europejskiego dostępne są (w języku polskim) pod
adresem:**

[www.europarl.eu.int/parliament/public/
staticDisplay.do?id=49&language=pl](http://www.europarl.eu.int/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=pl)

KOMISJA EUROPEJSKA

W przypadku naruszenia przez państwo członkowskie prawa wspólnotowego, każda osoba fizyczna lub prawna jest uprawniona do wniesienia sprawy do Komisji Europejskiej (KE). Jeśli Komisja uzna, że nastąpiło naruszenie prawa, wydaje uzasadnioną opinię w tym przedmiocie, po uprzednim umożliwieniu danemu krajowi przedstawienia swych uwag. Jeśli państwo nie zastosuje się do opinii w określonym przez KE terminie, Komisja może wnieść sprawę do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS).

Skarga do Komisji może dotyczyć każdego typu decyzji administracyjnej (ustawy, rozporządzenia, itp.) lub praktyki, którą uważa się za niezgodną z przepisem lub zasadą prawa wspólnotowego. Skarżący nie muszą przedstawić swojego formalnego zainteresowania wszczynaniem postępowania. Nie są również zobowiązani wykazać, iż zostali bezpośrednio dotknięci naruszeniem.

Skarga dopuszczalna jest jedynie na tej podstawie, że zarzuca się w niej naruszenie prawa wspólnotowego przez państwo członkowskie. Służby Komisji będą decydować, czy w świetle reguł i priorytetów ustalonych przez KE w odniesieniu do wszczęcia i prowadzenia procedury nadać skardze dalszy bieg.

**Składając sprawę do Komisji Europejskiej
można wykorzystać formularz umieszczony na
stronie internetowej UE:**

[http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgb/
lexcomm/form_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgb/lexcomm/form_en.pdf)

Zamiast powyższego formularza można wystosować list (w każdym urzędowym języku Unii Europejskiej), w którym powinny się znaleźć następujące informacje:

SKARGA DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCA UCHYBIENIA W STOSOWANIU PRAWA WSPÓLNOTY

- Nazwisko i imię skarżącego;
- Reprezentowany przez (o ile skarżący ustanowił przedstawiciela);
- Narodowość;
- Adres albo siedziba biura;
- Numer telefonu, faksu, e-mail;
- Obszar i miejsce (miejsca) działania;
- Państwo członkowskie lub inna instytucja wskazana przez skarżącego jako naruszająca prawo Wspólnoty;
- Możliwie najpełniejsze wyliczenie faktów będących podstawą skargi;
- Możliwie najpełniejsze wyliczenie przepisów prawa Wspólnoty (traktatów, rozporządzeń, dyrektyw, decyzji itd.), które skarżący uważa za naruszone przez państwo członkowskie;
- O ile to stosowne, wzmianka o związku sprawy ze schematami funduszy wspólnotowych (z ewentualnymi referencjami), z których korzysta lub stara się o korzystanie skarżone państwo członkowskie;
- Szczegóły dotychczasowych starań w przedmiotowej sprawie, skierowanych do służb Komisji Europejskiej;
- Szczegóły dotychczasowych starań, skierowanych do innych instytucji i władz Wspólnoty (np. Komisji ds. Petycji Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich). O ile możliwe, należy podać numery spraw nadanych postępowaniom skarżącego w odpowiednich instytucjach;
- Dotychczasowe starania skierowane do władz krajowych – centralnych, regionalnych lub lokalnych (o ile możliwe z dołączeniem kopii korespondencji z tymi instytucjami);
  - Procedury administracyjne (np. skarga do właściwego sądu administracyjnego oraz/lub do właściwych rzeczników praw);
  - Wystąpienia do krajowych sądów lub inne postępowania (np. arbitrażowe). Należy podać, czy w sprawie już wydano rozstrzygnięcie i w miarę możliwości dołączyć jej kopię;
- Wyszczególnienie dokumentów i dowodów, uzasadniających stanowisko skarżącego, w tym kopii krajowych przepisów, decyzji itp.;
- Poufność (należy zaznaczyć właściwą opcję):
  - Upoważniam Komisję do ujawniania moich danych osobowych w kontaktach z władzami państwa członkowskiego, przeciwko któremu skierowana jest skarga;
  - Wnoszę o nieujawnianie moich danych osobowych przez Komisję w jej kontaktach z władzami kraju, przeciwko któremu skierowana jest skarga;
- **Miejsce, data i podpis skarżącego lub jego przedstawiciela.**

Wypełniony formularz bądź list należy przesłać na adres:
Commission of the European Communities
(Attn: Secretary-General)
Rue de la Loi 200
B-1049 Brussels
BELGIUM

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI W LUKSEMBURGU

Podstawowym zadaniem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) jest zapewnienie, aby prawo wspólnotowe było interpretowane oraz stosowane w ten sam sposób w każdym państwie członkowskim. Mówiąc inaczej, Europejski Trybunał Sprawiedliwości stanowi, wraz z sądami krajowymi, władzę sądowniczą Unii Europejskiej. Główne zadanie Trybunału polega na przedstawianiu jednolitej wykładni prawa wspólnotowego i orzekaniu o jego ważności. Odpowiada on w szczególności na pytania zadawane przez sądy krajowe.

Należy podkreślić, że od 1 maja 2004 r. na polskich sądach i organach administracyjnych (urzędach skarbowych, urzędach gmin itp.) spoczywa **obowiązek stosowania prawa wspólnotowego**. Europejski Trybunał Sprawiedliwości jest uprawniony również do rozstrzygania sporów prawnych wynikłych między państwami członkowskimi, instytucjami UE, przedsiębiorstwami i osobami fizycznymi jednak zakres jego działalności dotyczy **jedynie praw i czynności uregulowanych prawodawstwem Wspólnot Europejskich**.

Trybunał nie jest sądem odwoławczym od orzeczeń wydanych przez sądy krajowe. Nie może on uchylić lub zmienić wydanych przez nie orzeczeń.

Aby pomóc Europejskiemu Trybunałowi Sprawiedliwości uporać się z tysiącami wnoszonych spraw oraz zaoferować obywatelom lepszą ochronę prawną, w 1989 roku utworzono Sąd Pierwszej Instancji.

Sąd Pierwszej Instancji zajmuje się skargami wniesionymi przez Państwa Członkowskie przeciwko Komisji i skargami na niektóre akty Rady, jak również skargami wniesionymi do niego przez osoby fizyczne lub prawne na decyzje lub zaniechanie działania instytucji wspólnotowych (na przykład skargi wniesione przez przedsiębiorstwo przeciwko decyzji Komisji nakładającej na nie grzywnę), których one są adresatami lub które dotyczą ich bezpośrednio i indywidualnie.

W trybie art. 230 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską osoby fizyczne lub prawne mają ograniczoną możliwość składania skargi do Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich. Stąd, zasadniczo niezbędne jest zasięgnięcie porady u specjalisty (na przykład adwokata), który sprawdzi, czy chodzi o problem mający związek z prawem wspólnotowym. Będzie on mógł również udzielić informacji, jaką procedurę należy obrać w celu dochodzenia swoich praw.

Dziedziny prawa wspólnotowego, których najczęściej dotyczą sprawy rozpoznawane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości:

- ochrona środowiska i praw konsumenta,
- rolnictwo,
- podatki,
- polityka społeczna,
- prawo instytucjonalne.

Sąd Pierwszej Instancji orzeka w sprawach odnoszących się do dziedziny wspólnotowego prawa konkurencji, pomocy państwa, znaków towarowych i rolnictwa.

Dodatkowe informacje dotyczące procedur i zasad działania Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości oraz Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich mogą Państwo znaleźć na stronie:

www.curia.eu.int/pl/transitpage.htm
(w języku polskim)

Sekretariat Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	Sekretariat Sądu Pierwszej Instancji
Bd Konrad Adenauer L-2925 Luxembourg tel. +35 2 43 031 fax +35 2 43 37 66 e-mail: ECJ.Registry@curia.eu.int	Rue du Fort Niedergrünewald L-2925 Luxembourg tel. +35 2 43 031 fax +35 2 43 03 21 00 e-mail: CFI.Registry@curia.eu.int

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA W STRASBURGU

Dodatkową szansą egzekwowania praw obywatelskich jest możliwość złożenia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC). Jest to sąd międzynarodowy, powołany w celu rozpatrywania skarg składanych przez osoby, organizacje pozarządowe lub grupę osób, które twierdzą, iż naruszono ich prawa zagwarantowane przez Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Przedmiotem skargi do ETPC mogą być jedynie działania lub zaniechania władz publicznych danego państwa, tzn. parlamentu, organów władzy, administracji państwowej lub samorządowej, sądów, etc.

ETPC może rozpatrywać skargi kierowane wyłącznie przeciwko tym państwom, które ratyfikowały Konwencję i dany Protokół Dodatkowy. Należy podkreślić, że nie wszystkie państwa podpisały ogół istniejących Protokołów, stąd przed przystąpieniem do procedury należy upewnić się co do obowiązujących przepisów.

Należy pamiętać, że w przypadku spraw kierowanych przeciwko władzom polskim, skarżyć można jedynie te czyny, decyzje i fakty, które nastąpiły po 30 kwietnia 1993 r.

W jaki sposób złożyć skargę?

Do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka można się zwrócić w przypadku naruszenia, na przykład: prawa do życia, złamania zakazu tortur i niehumanitarnego traktowania lub karania, bezprawnego pozbawienia wolności, nierzetelnego procesu sądowego, niedopuszczalnej ingerencji władz w życie prywatne i rodzinne, naruszenia wolności sumienia i wyznania, tłumienia wolności słowa, ograniczania swobody organizowania się i zgromadzeń, pogwałcenia prawa do poszanowania mienia, do nauki, do wolnych wyborów, swobody poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania, prawa do opuszczenia kraju, włączając w to swój własny.

Przed złożeniem skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, należy najpierw wykorzystać wszystkie środki odwoławcze, które w konkretnym przypadku są dostępne obywatelom danego kraju, włącznie ze skargą kasacyjną, jeżeli taka przysługuje.

Dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków prawnych, jeśli ich użycie nie doprowadziło do zadośćuczynienia skutkom naruszenia Konwencji, można złożyć skargę do ETPC. Należy to jednak uczynić w ciągu 6 miesięcy od momentu wydania ostatecznej decyzji przez sąd krajowy ostatecznej instancji lub inny organ właściwy dla danego rodzaju spraw. Jeśli skarżący się nie jest pewien jakie środki prawne w dalszej kolejności wykorzystać, aby wyczerpać wszystkie możliwości, nie powinien zwlekać z wysłaniem skargi do Strasburga. Bieg terminu sześciomiesięcznego zostaje przerwany w momencie otrzymania przez ETPC pierwszego listu, w którym w sposób jasny przedstawiono przedmiot skargi lub odpowiednio wypełniono formularza.

Formularz skargi w języku polskim znajduje się na stronie internetowej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka pod adresem:

lub www.coe.org.pl/pre_skargi.htm
www.coe.org.pl/Formularz.pdf

Radzimy również zapoznać się z dodatkowymi informacjami dla osób wypełniających formularz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka:

www.coe.org.pl/info_skarga.pdf

Wypełniony formularz należy przesłać pocztą na poniższy adres:

The Registrar
European Court of Human Rights Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex, France

Skargi należy wysłać bezpośrednio do Trybunału w Strasburgu bez pośrednictwa jakichkolwiek instytucji w Polsce, w tym również bez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Językami urzędowymi Trybunału są angielski i francuski, ale istnieje możliwość korespondowania w języku urzędowym jednego z państw, które ratyfikowały Konwencję.

Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka powinna się zawierać następujące elementy:

- zwięzły opis stanu faktycznego oraz wskazanie istoty zarzutów,
- określenie praw zagwarantowanych w Konwencji, które zostały naruszone,
- informacje na temat środków prawnych, które zostały wykorzystane,
- listę orzeczeń zapadłych w danej sprawie, z zaznaczeniem daty każdej z nich, wskazaniem organu lub sądu, który ją podjął, a także krótką informację na temat każdego z orzeczeń. Jednocześnie do formularza należy dołączyć kopie decyzji (ale **wyłącznie kopie**, ponieważ dokumenty nie są zwracane!).

Dodatkowe informacje na temat zasad wnoszenia skarg do ETPC można uzyskać w Biurze Informacji Rady Europy. Kontakt:

Biuro Informacji Rady Europy
Al. Niepodległości 22, 02-653 Warszawa
tel. +48 22 845 20 84, 853 57 73,
fax +48 22 853 57 74
e-mail: lakoma@coe.org.pl

Atomium w Brukseli.

Podstawową cechą prawa wspólnotowego jest jego pierwszeństwo przed prawem krajowym państw członkowskich – jest to tzw. nadrzędność prawa. Drugą cechą prawa wspólnotowego jest bezpośrednie stosowanie. Oznacza to, że zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą powoływać się przed sądami krajowymi na uprawnienia przyznane im w ustawodawstwie Unii (przez Europejską Konwencję Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 04.11.1950 roku (Dz.U. 1993/61/2384 ze zmianami), lub prawem wspólnotowym) i oczekiwać od tych sądów ochrony swoich praw.

Opracowując informator wykorzystano materiały:

- 1) Mec. Bronisława Turczanika z Wrocławia
- 2) <http://www.europe-direct-szczecin.pl/>
- 3) <http://europa.eu.int/>
- 4) <http://europarl.eu.int/>
- 5) <http://www.coe.org.pl>
- 6) <http://www.gazetaprawna.pl>
- 7) <http://www.ukie.gov.pl>
- 8) <http://www.curia.eu.int>
- 9) <http://www.euro-ombudsman.eu.int>
- 10) <http://www.sejm.gov.pl>